شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان

معصومه معصومی
گروه حسابداری ، واحد بین الملل کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران.

چکیده: در بسیاری از کشورها، اعطای اعتبارات خرد(تامین مالی خرد) راهکاری مناسب برای ایجاد فرصت‌های شغلی جدید به ویژه فعالیت‌های خود اشتغالی به منظور مقابله با فقر و افزایش کیفیت زندگی افراد در مناطق کم درآمد مطرح شده است. بر این اساس هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت-بندی راهبردهای تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان می‌باشد. پژوهش حاضر از حیث روش‌شناسی یک مطالعه توصیفی و همبستگی است که به‌صورت مقطعی به بررسی پدیده مورد بررسی پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش تعداد ۳۰ نفر از کارکنان و مدیران شعب بانک قرض الحسنه رسالت جزیره کیش می‌باشند که حداقل ۵ سال سابقه کار دارند. جهت تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS ۲۰ در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای توسعه کارآفرینی اجتماعی، بانکداری اجتماعی، عوامل و شرایط فیزیکی و عوامل ارتباطی و انسانی بر تامین مالی خرد تاثیر معنی‌داری دارند.

کلمات کلیدی: تامین مالی خرد، بانکداری، بانک قرض الحسنه رسالت.

مقدمه

بحث تامین مالی به خصوص در کشورهای در حال توسعه از اهمیت دو چندانی برخوردار است، کشورهای در حال توسعه به منظور پیشرفت در عرصه‌های مختلف اقتصادی نیاز به منابع مالی فراوان دارند. در این کشورها برخی از پروژها را با تامین مالی داخلی می‌توان انجام داد اما در پروژه‌های مهم و زیرساختی مورد نیاز کشور مانند: پروژه‌ای نفتی، گازی، پتروشیمی، همچنین بسیاری از صنایع دیگر برای توسعه زیرساخت‌ها که امکان تامین منابع کامل آن توسط دولت فراهم نیست برخورداری از منابع خارجی بسیار جدی است[۱].

در ایران همانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه، سرمایه عامل محدود کننده است. از یک سو، با توجه به الگوی سازمانی، فرصت تامین مالی از راه ابزاری مانند فروش سهام با استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی از راه عضویت سرمایه‌گذاران مهیا نیست. از سوی دیگر، تامین سرمایه از راه منابع دولتی به دلیل محدودیت منابع و تامین از سوی منابع خصوصی خارج از جامعه به دلیل ریسک فعالیت‌ها و همچنین، به دلیل بازده گزینه‌های رقیب با محدودیت جدی روبه روست[۲].

تامین مالی خرد، یکی از راهبردهای توسعه به شمار می‌رود که هدف آن دسترسی مردم کم‌درآمد به منابع اعتباری است تا به موجب آن توانمندی اقتصادی و اجتماعی آنان افزایش پیدا کند. تامین مالی خرد، یک نوآوری مالی است که از دیدگاه توسعه مشارکتی، انتظار می‌رود شرایط دسترسی افراد بی‌بضاعت به خدمات مالی را بهبود بخشد. ارتقای مشارکت افراد بی‌بضاعت در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و بالا بردن توان آنها، از اهداف اصلی اعتبارات خرد است[۳].

تامین مالی خرد را می‌توان به عنوان سازوکار عرضه خدمات مالی گوناگون به گروه‌های با درآمد پایین تعریف کرد. این افراد معمولا به دلیل اینکه جایگاه اعتباری پایینی دارند، مورد توجه بانک‌ها و سایر موسسات مالی متعارف، قرار نمی‌گیرند. از

طرفی یکی از ماموریت‌های اصلی بانک‌های اسلامی تامین تسهیلات خرد برای اقشار آسیب‌پذیر جامعه می‌باشد و این در حالی است که بانک‌ها به طور معمول ترجیح می‌دهند منابع خود را در اختیار فعالیت‌های کلان قرار دهند و از ارائه تسهیلات خرد طفره بروند و اهمیت لازم را به این بخش ندهند[۴].

بررسی تجارب سایر کشورها در مساله تقویت عدالت و رضایت اجتماعی در شبکه بانکی به خوبی نشان می‌دهد که در چند دهه اخیر تجربه‌ای خوب در حوزه ارائه خدمات مالی به گروه‌های پایین درآمدی، تحت عنوان" تامین مالی خرد" به وجود آمده است. هدف اصلی این نوع تامین مالی، ارائه خدمات به افرادی است که به دلایل مختلف نمی‌توانند از تسهیلات بانکی استفاده کنند[۵].

بررسی وضعیت نهادها و طرح‌های تامین مالی خرد در ایران نشان می‌دهد که این نهادها و طرح‌های پراکنده که از سوی دولت، موسسات مالی دولتی و سازمان‌های غیردولتی تشکیل شده و سازمان یافته‌اند تا به حال به موفقیتی در خور دست نیافته و نتوانسته‌اند گام‌های اساسی در جهت رفع مشکلات و معضلات فقر و بیکاری بردارند. شکی نیست که گسترش تامین مالی خرد در ایران باید با اصلاح نهادهای مالی موجود و ایجاد یک رویکرد جدید در زمینه تامین مالی خرد همراه باشد. در واقع تبیین الگوی تامین مالی خرد برای هر کشور نیازمند شناخت عوامل موثر مختص به آن است، بنابراین، در این پژوهش بر آن شدیم تا برای اولین بار در ایران در یک پژوهش جامع به شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان بپردازیم.

اهمیت توجه به تامین مالی خرد در بانکها

یک تغییر بنیادی با رویکردی جدید در سه دهه اخیر پدید امده و آن تامین مالی خرد است که به عنوان یکی از ابزارها و روش‌های توسعه‌ای اقتصادی برای اقشار پایین جامعه مورد استفاده قرار گرفته و تقریبا در اغلب کشورهای جهان رایج شده است[۶].

در واقع می‌توان گفت تامین مالی خرد با نگرشی ارتقا دهنده و حمایتی از افراد کم درآمد و از طریق بهبود فرصت‌ها و براساس اندیشه صحیحی که بر مبنای نیازها و موقعیت‌های اقتصادی دارد، شکل گرفته است. در صورتی که کیفیت تامین مالی خرد و میزان دسترسی افراد بی‌بضاعت به اعتبارات خرد تضمین شود، منجر به کاهش نابرابری اجتماعی و ارتقاء توسعه اقتصادی افراد می‌شود.

علت محبوبیت کنونی تامین مالی خرد این است که توانسته است بر شکست استراتژی‌های قبلی توسعه از طریق دو ابتکار مهم غلبه کند، حذف وثیقه با معرفی جایگزینی مانند قراردادهای وام‌دهی گروهی که مشکل محرومیت فقرا از دسترسی به خدمات مالی را رفع کرده است، تامین مالی خرد به علت توسعه تکنیک‌های ویژه و مطالبه هزینه بالاتر بر پایه نرخ بهره بازار که ثابت کرده است خدمات مالی با هدف‌گیری فقرا می‌تواند سودآور باشد[۷].

مسلما یکی از مهمترین اصلاحات مورد نیاز جهت استفاده از تجربه تامین مالی خرد متعارف که بر مبنای نرخ بهره انجام می-شود، به کار بردن ابزارهای اسلامی(عقود مشارکتی، مبادله‌ای و قرض الحسنه) و نهادهای موجود در جامعه اسلامی (صدقات، اوقاف، زکات، خمس، انفال و ..) در تجهیز منابع برای موسسه تامین مالی خرد اسلامی و به طور مشابه ابزارهای مالی اسلامی در تخصیص منابع جمع‌آوری شده است[۸].

به نظر می‌رسد تجربه موفق تامین مالی خرد، این ظرفیت را داشته باشد که در چارچوب بانکداری و تامین مالی اسلامی مورد استفاده قرار گیرد. در واقع این امکان وجود داد که با انجام برخی اصلاحات و تعدیلات مورد نیاز، از این تجربه در جهت کاهش فقر در کشورهای اسلامی بهره برد. نتایج پژوهش‌های متعدد بیانگر عدم وجود مطالعه‌ای در مورد شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای تامین مالی خرد در حوزه بانکداری می‌باشد. لذا، در این پژوهش به بررسی این موضوع در بانک قرض الحسنه

رسالت استان هرمزگان پرداخته شده است. لازم به ذکر است که یکی از دلایل انتخاب این استان برای مطالعه، اهمیت توجه به قشر محروم در این استان است.

الف)پیشینه داخلی

- خبیری و عبدالملکی(۱۳۹۹) در پژوهشی به" **طراحی مدل برای تامین مالی در کسب و کارهای نوآورانه‌ی نوپا در کشور ایران**" پرداختند. در این پژوهش با توجه به حداقل نمونه لازم جهت انجام تحقیقات پیمایشی و با توجه به پیشبینی‌های صورت گرفته در زمینه پرسشنامه‌های غیرقابل قبول، در مجموع ۱۷۰ استارتاپ به عنوان نمونه تعیین و پرسشنامه‌های پژوهش بین بنیانگذاران و موسسان استارتاپ در شهر تهران، توزیع گردید. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، از نوع نمونه-گیری در دسترس و پرسشنامه محقق ساخته این پژوهش، شامل ۸ گویه بود. در این پژوهش نقش هفت عامل، اطلاع رسانی از ماهیت پروژه، هدف پروژه، به روز رسانی وضعیت پروژه، اطلاع رسانی از ریسک‌های مربوط به پروژه، اطلاع رسانی و معرفی کامل موسس پروژه، زمان اختصاص یافته به تامین مالی و همچنین تعداد حامیان و سرمایه‌گذاران پروژه، بر موفقیت در تامین مالی مورد آزمون قرار گرفتند که حاصل از رگرسیون لجستیک در این پژوهش، حاکی از این است که چهار متغیر اطلاع‌رسانی از ریسکهای مربوط به پروژه، اطلاع‌رسانی از ماهیت پروژه، بروزرسانی وضعیت پروژه و هدف پروژه، در مدل پژوهش باقی مانده و نقش این چهار متغیر بر موفقیت در تامین مالی تایید شد[۷].
- جعفری و میرزایی(۱۳۹۹) در پژوهشی به " **اولویت‌بندی روش‌های تامین مالی کسب وکارهای کوچک و متوسط در چرخه عمر بنگاه با استفاده از روش تصمیم‌گیری چند معیاره با منطق خاکستری**" پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد باتوجه به نقش مهم شرکت‌های کوچک و متوسط در چرخه اقتصادی و نیاز روزافزون کشورها به کارآفرینی و نوآوری، روش‌های تامین مالی برای این کسب و کارها از اهمیت زیادی برخوردار بوده و به دلیل وجود توانایی‌های بالقوه بالای این بنگاه‌ها، وابستگی زیادی به امکان بالقوه سرمایه گذاری در نوآوری و کیفیت دارد که همه این موارد نیازمند سرمایه و درنتیجه تامین مالی است و تصمیم گیری درمورد تامین بهینه سرمایه و طراحی ساختار سرمایه مطلوب، یکی از چالشهای مهم پیش روی این شرکت‌ها می باشد[۹].
- خطاپوش و فیلی (۱۳۹۹) در پژوهشی به " **بررسی و اولویت‌بندی روش‌های تأمین مالی خرد راه انداز در استارت آپ‌های حوزه‌ی فناوری اطلاعات**" پرداختند. در این پژوهش با استفاده از ابزار مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با کارشناسان و خبرگانی که در حوزۀ تأمین مالی شرکت‌های نوپای صنعت فناوری اطلاعات در مرکز شتاب دهنده دانشگاه شیرازفعالیت داشته‌اند، به شناسایی رایج‌ترین روش‌های استفاده شده پرداخته شد. بررسی‌ها بیانگر آن است که خوشه‌ی تأمین مالی شخصی صاحب شغل، خوشه پرداخت‌های تأخیری، خوشه‌ی توقف حساب‌های دریافتنی، خوشه‌ی حداقل کردن هزینه‌های سرمایه‌گذاری و خوشه‌ی اشتراک منابع به عنوان روش‌های تامین مالی خرد راه‌انداز می‌توانند مدنظر قرار گیرند. در این پژوهش با استفاده از رویکرد ترکیبی آنتروپی شانون وتاپسیس به اولویت بندی گزینه ها پرداخته شد. نتایج حاصل از رتبه بندی گزینه‌ها با استفاده از روش تاپسیس و ترتیب رتبه بندی گزینه هانشان داد که پرداخت‌های تاخیری در اولویت اول قرار دارند و سایر گزینه‌های تامین مالی از حساب شخصی، اشتراک منابع، کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری و توقف حساب‌های دریافتنی به ترتیب در رتبه‌های بعد قرار گرفته‌اند[۱۰].
- کاظمی نجف آبادی و ابراهیمی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی" **نقش تامین مالی خرد در تحقق عدالت از منظر اقتصاد اسلامی**" پرداختند. یکی از روش‌های به کار گرفته شده برای ایجاد کارآفرینی و مبارزه با فقر تامین مالی خرد است. نتایج این پژوهش که با استفاده از روش تحلیلی- توصیفی انجام شده است نشان داد که تامین مالی خرد با رویکرد اسلامی می-تواند وضعیت اقتصادی فقرا را بهبود بخشیده، همبستگی اجتماعی را تقویت نموده و مهارت‌های انسانی را ارتقا بخشیده و به اعتلای کرامت انسانی و استقرار عدالت کمک شایانی بنماید[۱۱].

- محققنیا و همکاران(۱۳۹۶) در پژوهشی به" **شناسایی عوامل موثر بر تامین مالی خرد در ایران"** پرداختند. در این پژوهش با کمک پرسشنامه دلفی سه بعدی به شناسایی عوامل موثر بر تامین مالی خرد در ایران پرداخته شد. در بخش تجهیز، سپرده‌ها شامل سپرده‌های قرض الحسنه،هبه، وکالت خاص و سپرده مسدودی (پس انداز) است. در بخش تخصیص، تسهیلات به دو دسته عمده تسهیلات مصرفی (عادی و اضطراری) و تسهیلات تولیدی تقسیم شدند. . بنگاه‌های فعال در بازار تامین مالی خرد به دو دسته عمده بانک‌ها (تجاری و هلدینگ) و موسسات مالی (انتفاعی و غیرانتفاعی) تقسیم شد. استفاده از مسئولیت مشترک به عنوان وثیقه و نیز استفاده از روش وام دهی ترکیبی گروهی-انفرادی به طور قوی مورد تاکید قرار گرفت. در بعد اجرایی، سامانه‌های الکترونیکی، بسترسازی و تفکیک گزارش‌دهی براساس نوع تسهیلات و نوع عقود مورد استفاده مدنظر بوده است[۱۲].
- بلوچیان و شیری (۱۳۹۶) در پژوهشی به " **مطالعه تاثیر برنامه تامین مالی خرد در کاهش فقر خانوار مورد مطالعه: گروههای خود یار روستاهای شهرستان چرداول در استان ایلام"** پرداختند. این پژوهش با روش کیفی بر روی ۴۰ نفر از اعضای ۳۸ گروه خودیار صورت گرفت. جهت گردآوری داده‌ها از روشهایی مانند:مشاهده، مشاهده مشارکتی و مصاحبه استفاده شد و برای تجزیه وتحلیل داده‌ها از روش کدگذاری استفاده شد. نتایج نشان داد که تاثیرات برنامه را می‌توان در سه حوزه:اجتماعی، اقتصادی و روانی دسته‌بندی کرد[۱۳].

ب) پیشینه خارجی

- دهال و فیالا[1] (۲۰۲۰) در پژوهشی به " **بررسی اثرات تامین مالی خرد"** پرداختند. نتایج این مطالعه به طور کلی اثرات چندانی از ارائه وام‌های کوچک به مشتریان را نشان نمی‌دهد و بسیاری از محققان و سیاستگذاران را به این نتیجه رسانده که تامین مالی خرد تاثیری مثبت بر زندگی مردم نداشته است. این محققین استدلال کردند که تحقیقات موجود در مورد تاثیر تامین مالی خرد، بیانگر آن است که ما هنوز در مورد اثرات منابع مالی خرد اطلاعات کافی نداریم و باید به دنبال انجام پژوهش‌های بیشتری در این خصوص باشیم[۱۴].
- چویگووا[2] و همکاران(۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی" **چرخه کسب و کار در موسسات تامین مالی خرد"** پرداختند. نمونه آماری این محققین ۵۹۹۶ مشاهده سال - شرکت از ۱۴۴۴ موسسه تامین مالی خرد در سراسر جهان در طول دوره ۲۰۰۱ – ۲۰۱۶ بود. نتایج نشان داد که مالکیت خصوصی بر رفتار چرخه‌ی وام دهی در صنعت تامین مالی خرد تاثیرگذار است. همچنین چرخه‌های تجاری به میزان کمتری بر بانک‌های سرمایه کوچک غیر منظم و حامی فقرا تاثیر می‌گذارند. علاوه بر این، نتایج نشان داد که قراردادهای وام فردی نسبت به قراردادهای وام گروهی بر چرخه کسب و کار تاثیر بیشتری دارند[۱۵].
- آزوفرا[3] و همکاران(۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی" **تامین مالی خرد و کانال وام‌دهی بانکی در آسیا و آمریکای‌لاتین"** پرداختند. نمونه آماری این محققین از یک نمونه ۲۶۲ تایی موسسه مالی خرد از ۱۸ کشور در حال توسعه از آسیا و آمریکای‌لاتین برای دوره ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۴ انتخاب شدند. این محققین دریافتند که موسسات مالی خرد در مجموع عرضه وام خود را پس از تغییر سیاست پولی تغییر نمی‌دهند. نتایج نشان داد بانک‌های سرمایه کوچک در آسیا تمایل به افزایش وام تحت یک تنگنای پولی دارند، اما بانک‌های سرمایه کوچک در آمریکای‌لاتین هیچ تغییری در وام دادن نشان نمی‌دهند[۱۶].

[1] - Dahal & Fiala.
[2] - Tchuigouaa
[3] - Azofra.

- مازومدر و لو [4](۲۰۱۵) در پژوهشی به" **بررسی اثرات تامین مالی خرد بر زندگی مردم**" پرداختند. نتایج نشان داد که تامین مالی خرد موجب بهبود استاندارد زندگی و از جمله امنیت غذایی خانوارها روستایی شده است. همچنین نتایج نشان داد دستیابی به اعتبارات خرد موجب افزایش خوداشتغالی روستایی و کشاورزی شده است[۱۷].
- گوپتا[5](۲۰۱۵) در پژوهشی به "**بررسی اثرات تامین مالی خرد بر زندگی خانوارهای روستای شمال شرق هند**" پرداخت. این محقق همچنین نقش دریافت این اعتبارات را بر کاهش فقر در این خانوارها بررسی کرد. نتایج نشان داد که اعتبارات خرد بر کاهش فقر روستایی و بهبود معشیت مردم در این نواحی و توسعه روستایی تاثیر مثبتی بر جای گذاشته است[۱۸].

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی است، چون در جهت شناسایی راهبردهای تامین مالی خرد گام برمی‌دارد و نتایج آن می‌تواند برای کلیه دستاندرکاران و مدیران شعب بانک قرض الحسنه رسالت قابل استفاده باشد و از لحاظ روش توصیفی است، (چون به بیان واقعی موضوع تحقیق و تشریح موضوع ،از طریق جمع آوری اطلاعات و اینکه در حال حاضر وضعیت چگونه است پرداخته). روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای- میدانی است. این پژوهش با رویکرد همبستگی و معادلات ساختاری است.

ابزارگردآوری داده‌ها: در این تحقیق با توزیع پرسش‌نامه در بین نمونه آماری اطلاعات لازم در مورد شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان به دست خواهد آمد. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز در مورد مولفه‌های پژوهش از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده خواهد شد. این پرسشنامه شامل پنج بعد (تامین مالی خرد، توسعه کارآفرینی اجتماعی، بانکداری اجتماعی، عوامل و شرایط فیزیکی و عوامل ارتباطی و انسانی) می‌باشد.

تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش

- **فرضیه اول: توسعه کارآفرینی اجتماعی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.**
- H۰: توسعه کارآفرینی اجتماعی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.
- H۱: توسعه کارآفرینی اجتماعی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار نیست.

جدول(۱): تحلیل رگرسیون فرضیه اول پژوهش

	ضریب همبستگی	ضریب تعیین R۲	R۲تعدیل شده	خطای برآورد
توسعه کارآفرینی اجتماعی بر تامین مالی خرد	۰/۸۰۳	۰/۷۵۱	۰/۷۳۲	۶۱۳/۱۱۳

جدول(۲): جدول ضرایب، جدول عامل‌های مشترک در معادله رگرسیونی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	t	sig		
	B	انحراف معیار	بتا				
مقدار ثابت	۴۰۸/۰۳۱	۴۱۲/۰۴۳	_____	۴/۲۲۳	۰/۰۰۱	**sig**	۰/۰۰۰
توسعه کارآفرینی اجتماعی	۰/۵۲۲	۰/۰۳۴	۰/۴۶۲	۴/۲۳۳	۰/۰۰۰	**آزمون F**	۱۹/۱۱۲

[4] - Mazumder & Lu.
[5] - Gupta

با توجه به جدول بالا می‌توان گفت که مقدار معناداری کمتر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معنی‌داری این فرضیه برای نوشتن معادله رگرسیونی تامین مالی خرد می‌باشد. همانطور که در جداول بالا ملاحظه می‌شود، مقدار همبستگی بین متغیر توسعه کارآفرینی اجتماعی با متغیر تامین مالی خرد برابر با ۰/۸۰۳ بوده و همچنین مقدار ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۷۵۱ بوده که مشخص می‌کند متغیر مستقل با متغیر وابسته نسبت به هم همبستگی داشته و ۷۵/۱٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. همچنین مقدار سطح معناداری ۰/۰۰۰ مدل رگرسیون تاثیر متغیر مستقل را بر روی وابسته تایید می‌کند. باتوجه به جدول ضرایب یا جدول عامل-های مشترک می‌توان معادله رگرسیونی متغییر وابسته را بدین صورت نوشت:

معادله رگرسیونی تامین مالی خرد = مقدار ثابت(۴۰۸/۰۳۱)+ توسعه کارآفرینی اجتماعی(۰/۵۲۲)

- **فرضیه دوم: عوامل ارتباطی و انسانی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.**
- H۰: عوامل ارتباطی و انسانی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.
- H۱: عوامل ارتباطی و انسانی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار نیست.

جدول(۳): تحلیل رگرسیون فرضیه دوم پژوهش

	ضریب همبستگی	ضریب تعیین R۲	R۲تعدیل شده	خطای برآورد
عوامل ارتباطی و انسانی بر تامین مالی خرد	۰/۶۷۲	۰/۵۴۲	۰/۵۲۱	۱۰/۲۳۱

جدول(۴): جدول ضرایب، جدول عامل‌های مشترک در معادله رگرسیونی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	t	sig		
	B	انحراف معیار	بتا				
مقدار ثابت	۷۱۱/۷۸۶	۱۱۲/۲۰۱	_____	۴/۳۴۲	۰/۰۰۰	**sig**	۰/۰۰۰
عوامل ارتباطی و انسانی	۰/۴۲۲	۱/۶۲۱	۰/۵۴۱	۲/۳۱۱	۰/۰۰۰	**آزمون F**	۲۰/۱۳۲

با توجه به جدول بالا می‌توان گفت که مقدار معناداری کمتر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معنی‌داری این فرضیه برای نوشتن معادله رگرسیونی تامین مالی خرد می‌باشد. همانطور که در جداول بالا ملاحظه می‌شود، مقدار همبستگی بین متغیر عوامل ارتباطی و انسانی با متغیر تامین مالی خرد برابر ۰/۶۷۲ بوده و همچنین مقدار ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۵۴۲ بوده که مشخص می‌کند متغیر مستقل با متغیر وابسته نسبت به هم همبستگی داشته و ۵۴/۲ ٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. همچنین مقدار سطح معناداری ۰/۰۰۰ مدل رگرسیون تاثیر متغیر مستقل را بر روی وابسته تایید می‌کند. باتوجه به جدول ضرایب یا جدول عامل‌های مشترک می‌توان معادله رگرسیونی متغیر وابسته را بدین صورت نوشت:

معادله رگرسیونی تامین مالی خرد = مقدار ثابت(۷۱۱/۷۸۶)+ عوامل ارتباطی و انسانی (۰/۴۲۲)

- **فرضیه سوم: عوامل و شرایط فیزیکی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.**
- H۰: عوامل و شرایط فیزیکی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.
- H۱: عوامل و شرایط فیزیکی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار نیست.

جدول(۵): تحلیل رگرسیون فرضیه سوم پژوهش

	ضریب همبستگی	ضریب تعیین R۲	R۲تعدیل شده	خطای برآورد
عوامل و شرایط فیزیکی بر تامین مالی خرد	۰/۸۳۲	۰/۷۶۵	۰/۷۴۵	۶۵۴/۱۱۰

جدول(۶): جدول ضرایب، جدول عامل‌های مشترک در معادله رگرسیونی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	t	sig		
	B	انحراف معیار	بتا				
مقدار ثابت	۴۸۷/۰۱۰	۴۱۵/۰۶۵	_____	۴/۳۱۱	۰/۰۰۰	**sig**	۰/۰۰۰
عوامل و شرایط فیزیکی	۰/۵۶۲	۰/۰۲۱	۰/۸۱۰	۷/۳۸۶	۰/۰۰۰	**آزمون F**	۲۰/۱۳۲

- با توجه به جدول بالا می‌توان گفت که مقدار معناداری کمتر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معنی‌داری این فرضیه برای نوشتن معادله رگرسیونی تامین مالی خرد می‌باشد. همانطور که در جداول بالا ملاحظه می‌شود، مقدار همبستگی بین متغیر عوامل و شرایط فیزیکی با متغیر تامین مالی خرد برابر ۰/۸۳۲ بوده و همچنین مقدار ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۷۶۵ بوده که مشخص می‌کند متغیر مستقل با متغیر وابسته نسبت به هم همبستگی داشته و ۷۶/۵٪ از تغییرات متغییر وابسته را تبیین می‌کند. همچنین مقدار سطح معناداری ۰/۰۰۰ مدل رگرسیون تاثیر متغیر مستقل را بر روی وابسته تایید می‌کند. باتوجه به جدول ضرایب یا جدول عامل‌های مشترک می‌توان معادله رگرسیونی متغییر وابسته را بدین صورت نوشت:

معادله رگرسیونی تامین مالی خرد= مقدار ثابت(۴۸۷/۰۱۰) + عوامل و شرایط فیزیکی(۰/۵۶۲)

- **فرضیه چهارم: بانکداری اجتماعی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.**
- H۰: بانکداری اجتماعی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار است.
- H۱: بانکداری اجتماعی بر تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت استان هرمزگان تاثیرگذار نیست.

جدول(۷): تحلیل رگرسیون فرضیه چهارم پژوهش

	ضریب همبستگی	ضریب تعیین R۲	R۲تعدیل شده	خطای برآورد
بانکداری اجتماعی بر تامین مالی خرد	۰/۷۸۷	۰/۶۷۷	۰/۶۴۵	۵۲۱/۱۲۰

جدول(۸): جدول ضرایب، جدول عامل‌های مشترک در معادله رگرسیونی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	t	sig		
	B	انحراف معیار	بتا				
مقدار ثابت	۴۳۶/۰۲۱	۴۱۱/۰۶۵	_____	۴/۲۲۱	۰/۰۰۰	**sig**	۰/۰۰۱
بانکداری اجتماعی	۰/۵۵۱	۰/۰۵۱	۰/۷۲۳	۴/۱۲۵	۰/۰۰۰	**آزمون F**	۲۱/۱۴۲

با توجه به جدول بالا می‌توان گفت که مقدار معناداری کمتر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معنی‌داری این فرضیه برای نوشتن معادله رگرسیونی تامین مالی خرد می‌باشد. همانطور که در جداول بالا ملاحظه می‌شود، مقدار همبستگی بین متغیر بانکداری اجتماعی با متغیر تامین مالی خرد برابر ۰/۷۸۷ بوده و همچنین مقدار ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۶۷۷ بوده که مشخص می کند متغیرهای مستقل با متغیر وابسته نسبت به هم همبستگی داشته و ۶۷/۷ ٪ از تغییرات متغییر وابسته را تبیین می‌کنند. همچنین مقدار سطح معناداری ۰/۰۰۰ مدل رگرسیون تاثیر متغیر مستقل را بر روی وابسته تایید می‌کند. باتوجه به جدول ضرایب یا جدول عامل‌های مشترک می‌توان معادله رگرسیونی متغییر وابسته را بدین صورت نوشت:

معادله رگرسیونی تامین مالی خرد = مقدار ثابت(۴۳۶/۰۲۱) + بانکداری اجتماعی(۰/۵۵۱)

نتیجه‌گیری:

واقعیت آن است که نظام بانکداری اسلامی در ایران و در سطح جهان، برحل مشکلات فقهی واجرایی خود متمرکز شده و از اهداف اجتماعی، انسانی و اسلامی مانند عدالت، کاهش نابرابری‌های ناصحیح اجتماعی و رفع فقر دور شده است. تجربه تامین مالی خرد متعارف می‌تواند با انجام اصلاحات و تعدیلات مورد نیاز در نظام بانکداری اسلامی مورد استفاده قرار گرفته و به بانک‌های اسلامی در جهت انجام وظایف اجتماعی که دارند کمک کند. در واقع تجربه تامین مالی خرد اسلامی می‌تواند به عنوان بعدی دیگر از اسلامی شدن نظام بانکداری در کشور مطرح باشد.

در پژوهش حاضر به دنبال شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای تامین مالی خرد در شعب بانک قرض الحسنه رسالت، با مطالعه پژوهش‌های داخلی و خارجی، ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های تامین مالی خرد استخراج شد و به کمک پرسشنامه به سنجش نظر کارشناسان و مدیران پرداخته شد. در مدل در نظر گرفته شده برای این پژوهش بعد توسعه کارآفرینی اجتماعی به سه بخش حل مسائل اجتماعی، منصفانه، عادلانه، بعد عوامل ارتباطی و انسانی به دو بخش رفتار و نحوهٔ برخورد کارکنان بانک با مشتریان و ویژگی-های فردی مناسب کارکنان، بعد عوامل و شرایط فیزیکی به دو بخش طراحی و زیبایی فضای داخلی و خارجی شعب و امکانات فیزیکی شعب بانک و بعد بانکداری اجتماعی به چهار بخش رفع نیازهای ضروری نیازمندان، حفاظت از محیط زیست، مشتری‌مداری و مسئولیت اجتماعی تقسیم شد. نتایج نشان داد تجربه موفق تامین مالی خرد، این ظرفیت را داشته که در چارچوب بانکداری و

تامین مالی اسلامی مورد استفاده قرار گیرد. در واقع این امکان وجود دارد که با انجام برخی اصلاحات و تعدیلات مورد نیاز، از این تجربه در جهت کاهش فقر در کشورهای اسلامی بهره گرفته شود، هدفی که قطعا از اهداف اجتماعی نظام تامین مالی اسلامی است. همچنین نتایج نشان داد در صورتی که برای تک تک این راهبردها راه حل پیدا شود در مجموع می‌توان گفت فاز اول طراحی نظام تامین مالی خرد اسلامی انجام شده است. در پایان باید به این نکته اشاره شود که در ارائه الگوی بومی تامین مالی خرد در کشور نکات مهمی نیز می‌بایست مد نظر قرار گیرند که از آن جمله می‌توان به : در نظر گرفتن اهداف مکتبی بدین معنا که تمام فعالیت-های اقتصادی و توسعه‌ای به عنوان ابزاری در جهت رسیدن به اهداف فرهنگی و اجتماعی انقلاب اسلامی است و داشتن نگاه جامع‌نگر به گونه‌ای که تمام فعالیت‌های انجام شده در بستر تامین مالی خرد در راستای توسعه پایدار و در نظر گرفتن همه وجوه نیازهای جامعه مخاطب اعم از اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی و... اشاره کرد.

منابع

۱) محمدی، یاسر، عواطفی، فرشته و ضمیری، آراسته.(۱۳۹۹). **کیفیت زندگی زنان روستایی: تابعی از کیفیت تامین مالی خرد و کیفیت فردی(مورد مطالعه: شهرستان‌های کرمانشاه و همدان).** مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. ۵۱(۳).

۲) فرجزاده، زکریا و زارعی، صمد.(۱۳۹۶). **تحلیل راهبردی تامین مالی خرد و توان اشتغال‌زایی تعاونی‌های تولید استان فارس.** مجله اقتصاد کشاورزی.۹(۲).

۳) Roberts,P.W.(۲۰۱۴).**The Profit Orientation of Microfinance Institutions and Effective Interest Rates.** World Development, ۴۱(۱).

۴) Rajbanshi R., M. Huang and B. Wydick. (۲۰۱۵).**Measuring Microfinance: Assessing the Conflict between Practitionersand Researchers with Evidence from Nepal**. World Development.۲(۳۱).

۵) شهیدی نسب، مصطفی.(۱۳۹۴). **آسیب‌شناسی تامین مالی خرد در بانک‌های ایران: درس‌هایی برای طراحی نظام تامین مالی خرد اسلامی.** مجله جستارهای اقتصادی ایران.۴(۲۲).

۶) El-Gamal, M., M. El-Komi, D. Karlan and A. Osman (۲۰۱۴).**Bank-insured RoSCA for microfinance: Experimental evidence in poor Egyptian villages**. Journal of Economic Behavior and Organization.۵(۱۳).

۷) خبیری، نوید و عبدالملکی، داود.(۱۳۹۹).**طراحی مدل برای تامین مالی در کسب و کارهای نوآورانه‌ی نوپا در کشور ایران.** مجله چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری.۱(۱۴).

۸) El-komi, M. (۲۰۱۳).**Experiments in Islamic microfinance**. Journal of Economic Behavior and Organization.۴(۲۲).

۹) جعفری، محمدعلی و میرزایی، مجید.(۱۳۹۹).**اولویت‌بندی روش‌های تامین مالی کسب وکارهای کوچک و متوسط در چرخه عمر بنگاه با استفاده از روش تصمیم‌گیری چند معیاره با منطق خاکستری.**مجله چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری.۱(۲۲).

۱۰) خطاپوش، حامد و فیلی، اردلان.(۱۳۹۹). **بررسی و اولویت‌بندی روش‌های تأمین مالی خرد راه انداز در استارت آپ‌های حوزه‌ی فناوری اطلاعات.** مجله مدیریت. ۱(۱۳).

۱۱) کاظمی نجف آبادی، مصطفی و ابراهیمی، مصطفی.(۱۳۹۸). **نقش تامین مالی خرد در تحقق عدالت از منظر اقتصاد اسلامی**،مجله اندیشه‌های نوین در مدیریت کسب و کار.۱(۲۳).

۱۲) محقق‌نیا، محمدجواد و باوفا گلیان، علی‌اکبر.(۱۳۹۶).**شناسایی عوامل موثر بر تامین مالی خرد در ایران**. مجله پژوهشنامه اقتصادی.۱۷(۶۵).

۱۳) بلوچیان، مهسا و شیری، طهمورث.(۱۳۹۶). **مطالعه تاثیر برنامه تامین مالی خرد در کاهش فقر خانوار مورد مطالعه: گروههای خود یار روستاهای شهرستان چرداول در استان ایلام**. مجله توسعه و ترویج علوم انسانی در جامعه.۱(۲۲).

۱۴) Dahal, Mahesh & Fiala, Nathan.(۲۰۲۰).**What do we know about the impact of microfinance? The problems of statistical power and precision**. World Development.۲(۱۱).

۱۵) Tchuigouaa,Hubert Tchakoute, Soumaréb, Issouf & Hessouc, Hélyoth.(۲۰۲۰).**Lending and business cycle: Evidence from microfinance institutions**. Journal of Business Research.۲(۱۱۹).

۱۶) Azofra,Sergio,Torre-Olmo,Begoña&Cantero-Saiz,María.(۲۰۱۹).Microfinance institutions and the bank lending channel in Asia and Latin America. Journal of Asian Economics.۱۰(۶۳).

۱۷) Mazumder,M.S.U & Lu,W.(۲۰۱۵).**What impact does microfinance have on rural livelihood? A comparison of govermmental and non- govermmental. microfinance** programs in Bangladesh World Development.۴(۱۴).

۱۸) Gupta, D. (۲۰۱۵). **The impact of micro finance on rural households and its role in rural development and poverty alleviation-an analysis of north eastern villages of u.p**, India. International Journal of management, (۵)۴.